

Sygn. akt IV KK 179/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Dariusz Kala (sprawozdawca)

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego
w sprawie **R.R.**

skazanego za czyny z art. 228 § 3 kk i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 5 czerwca 2019 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego na
korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w N.

z dnia 7 lipca 2016 r., sygn. akt II Ka [...] /16,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w N.

z dnia 23 marca 2016 r., sygn. akt II K [...] /14,

1. uchyla zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcia zawarte w punkcie I.23 i I.83 części dyspozytywnej wyroku Sądu Rejonowego w N. oraz w odpowiadającym temu uchyleniu zakresie wyrok sądu pierwszej instancji i w tej części, na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. i art.

17 § 1 pkt 7 k.p.k., postępowanie umarza, zaś kosztami sądowymi obciąża Skarb Państwa;

2. uchyla zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcie o karze, zawarte w punkcie I części dyspozytywnej wyroku Sądu Rejonowego w N., a także w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcia zawarte w punktach II, III i VI części dyspozytywnej wyroku sądu pierwszej instancji i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w N. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 marca 2016 r., II K [...] /114, R.R. został uznany za winnego tego, że w okresie od lutego 2005 r. do 18 września 2008 r. w N., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w podobny sposób w krótkich odstępach czasu, czyniąc sobie z tego stałe źródło dochodu, dopuścił się 84 przestępstw wyczerpujących znamiona z art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., które zakwalifikowano jako popełnione w warunkach ciągu przestępstw z art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., za który na podstawie art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 64 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 01 lipca 2015 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 60 § 2 i § 6 pkt 3 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 01 lipca 2015 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzono mu karę grzywny w wysokości 200 (dwustu) stawek dziennych, przyjmując, że jedna stawka dzienna jest równa kwocie 40 (czterdzieści) złotych to jest karę grzywny w wysokości 8.000 (osiem tysięcy) złotych, a nadto na mocy art. 45 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 01 lipca 2015 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzeczono wobec oskarżonego R.R. przepadek na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej, osiągniętej z popełnionych przestępstw w kwocie 4.200 (cztery tysiące dwieście) złotych. Na mocy art. 63 § 1 k.k., w brzmieniu obowiązującym przed dniem 01 lipca 2015 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k., na poczet orzeczonej kary grzywny zaliczono oskarżonemu okres jego zatrzymania w dniu 13 listopada 2014 roku,

przyjmując, iż jeden dzień rzeczywistego pozbawienia wolności równa się 2 (dwóm) dziennym stawkom grzywny, uznając w ten sposób oskarżonemu 2 (dwie) stawki dzienne grzywny za wykonane.

Wśród przestępstw przypisanych oskarżonemu tym wyrokiem i składających się na ww. ciąg znalazły się także:

- przypisane w punkcie 23. części dyspozytywnej wyroku przestępstwo z art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. polegające na tym, że w dniu 12 lutego 2008 r. w N., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, czyniąc sobie z tego stałe źródło dochodu, pełniąc funkcję publiczną lekarza orzecznika uprawnionego do wykonywania badań kierowców oraz osób starających się o uzyskanie prawa jazdy i wydawania na tej podstawie zaświadczeń przyjął od ustalonej osoby kwotę co najmniej 50 złotych, w zamian za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, polegające na poświadczeniu nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne, iż przeprowadził stosowne badania lekarskie J.P., w wyniku czego orzekł brak przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania przez niego pojazdami, wystawiając zaświadczenie numer [...] 2008, warunkujące wydanie mu uprawnień,
- przypisane w punkcie 83. części dyspozytywnej wyroku przestępstwo z art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. polegające na tym, że w dniu 16 listopada 2007 r. w N., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, czyniąc sobie z tego stałe źródło dochodu, pełniąc funkcję publiczną lekarza orzecznika uprawnionego do wykonywania badań kierowców oraz osób starających się o uzyskanie prawa jazdy i wydawania na tej podstawie zaświadczeń przyjął od ustalonej osoby kwotę co najmniej 50 złotych, w zamian za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, polegające na poświadczeniu nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne, iż przeprowadził stosowne badania lekarskie J.P., w wyniku czego orzekł brak przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania przez niego pojazdami, wystawiając zaświadczenie numer [...] 2007, warunkujące wydanie mu uprawnień.

Wyrok zawiera także rozstrzygnięcia dotyczące oskarżonej L.K. oraz kosztów procesu.

Od powyższego wyroku prokurator wywiódł apelację, zaskarżając orzeczenie sądu I instancji w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze, na niekorzyść m.in. R.R., podnosząc zarzut rażącej niewspółmierności kary wymierzonej w/w wynikającej z przeprowadzenia niewłaściwej oceny obciążających i łagodzących okoliczności podmiotowych i przedmiotowych sprawy, skutkiem czego było wymierzenie kary rażąco łagodnej w odniesieniu do stopnia winy i stopnia społecznej szkodliwości czynu, a nadto nierealizującej swoich celów zapobiegawczych i wychowawczych zakładanych wobec oskarżonego oraz zadań w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez wymierzenie oskarżonemu R.L. kary roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na 3 - letni okres próby oraz na mocy art. 33 § 2 k.k. kary grzywny w wymiarze 160 stawek dziennych przyjmując, że jedna stawka dzienna wynosić będzie 40 złotych.

Wyrokiem z dnia 7 lipca 2016 r., sygn. akt II Ka [...]/16, Sąd Okręgowy w N. zaskarżony wyrok utrzymał w mocy i orzekł o kosztach procesu.

Powyższy wyrok kasacją, wywiedzioną na korzyść skazanego R.R., zaskarżył w całości Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, który orzeczeniu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu przeprowadzenia prawidłowej kontroli odwoławczej poza zakresem zaskarżenia apelacją i niezasadnym utrzymaniu w mocy wyroku Sądu Rejonowego w N. z dnia 23 marca 2016 roku, sygn. akt II K [...]/14, pomimo tego, że był on dotknięty rażącym i mającym istotny wpływ na treść orzeczenia naruszeniem przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., stanowiącym bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., albowiem wyrok ten w stosunku do R.R., w zakresie przestępstw opisanych w punkcie I. podpunkt 23 i 83 części dyspozytywnej wyroku został wydany pomimo tego, że postępowanie karne co do tych samych czynów tego samego oskarżonego zostało już prawomocnie zakończone skazującym wyrokiem Sądu Rejonowego w N. z dnia 24 lutego 2012 roku, sygn. akt II K [...]/12 (pkt VIII podpunkt 136 komparycji w powiązaniu z pkt XIII części dyspozytywnej) oraz skazującym

wyrokiem Sądu Rejonowego w N. z dnia 7 stycznia 2013 roku, sygn. akt II K [...]12 (pkt XV podpunkt 26 komparycji w powiązaniu z pkt XXII części dyspozytywnej), co powodowało, że sąd odwoławczy winien był uchylić zaskarżone orzeczenie, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i utrzymanie nim mocy wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Podniesiony w kasacji zarzut okazał się zasadniczo trafny. Należało bowiem w pełni zgodzić się ze skarżącym, że orzekające w sprawie sądy nie dostrzegły, że zarzuty opisane w komparycji wyroku sądu pierwszej instancji w punktach 23 i 83 dotyczyły czynów, za które R.R. - i to jeszcze przed sporządzeniem i skierowaniem do sądu skargi zasadniczej w niniejszej sprawie – został prawomocnie skazany.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w N. z dnia 24 lutego 2012 r., sygn. akt II K [...]12, który w stosunku do skazanego uprawomocnił się w dniu 19 lutego 2013 r., R.R. został bowiem uznany za winnego tego, że w okresie od 3 stycznia 2005 r. do 12 grudnia 2008 r. w N. woj. [...], działając w krótkich odstępach czasu i w podobny sposób, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, czyniąc sobie z tego stałe źródło dochodu, pełniąc funkcję publiczną – lekarza orzecznika uprawnionego do wykonywania badań kierowców oraz osób starających się o uzyskanie prawa jazdy 137 – krotnie przyjął od W.P., J.M. i innych nieustalonych osób korzyść majątkową, każdorazowo w kwocie co najmniej 50 złotych, tj. w łącznej kwocie co najmniej 6 850 złotych, w zamian za zachowanie stanowiące naruszenie prawa, polegające na poświadczeniu nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne, iż przeprowadził stosowne badania lekarskie, w wyniku których orzekł brak przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami, wystawiając każdorazowo zaświadczenia warunkujące wydanie ww. uprawnień, w tym m.in. poprzez wystawienie w dniu 12 lutego 2008 r. orzeczenia lekarskiego o nr [...]2008, dotyczące J.P.. Za wyżej opisany ciąg przestępstw zakwalifikowany z art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. R.L. wymierzono karę 3 lat pozbawienia wolności, której wykonanie

warunkowo zawieszono na czteroletni okres próby, karę grzywny w wysokości 150 stawek dziennych przy ustaleniu wysokości jednej stawki na kwotę 100 zł, a nadto orzeczono wobec niego przepadek na rzecz Skarbu Państwa równowartości osiągniętej korzyści majątkowej w kwocie 6 850 zł oraz zakaz pełnienia funkcji publicznej – lekarza orzecznika w zakresie uprawnienia do przeprowadzania badań lekarskich kierowców oraz osób starających się o uzyskanie prawa jazdy na okres 2 lat.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w N. z dnia 7 stycznia 2013 roku, sygn. akt II K [...]/12, który uprawomocnił się w dniu 15 stycznia 2013 r., R.R. został natomiast uznany za winnego tego, że w okresie od 22 lipca 2006 roku do 19 sierpnia 2008 roku w N. woj. [...], działając w krótkich odstępach czasu i w podobny sposób, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i czyniąc sobie z tego stałe źródło dochodu, pełniąc funkcję publiczną – lekarza orzecznika uprawnionego do wykonywania badań kierowców oraz osób starających się o uzyskanie prawa jazdy, 39 – krotnie przyjął od M.D., A.B. i innej nieustalonej osoby - korzyść majątkową, każdorazowo w kwocie co najmniej 50 złotych, tj. w łącznej kwocie co najmniej 1 850 złotych, w zamian za zachowanie stanowiące naruszenie prawa, polegające na poświadczeniu nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne, iż przeprowadził stosowne badania lekarskie, w wyniku których orzekł brak przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami, wystawiając każdorazowo zaświadczenia warunkujące wydanie ww. uprawnień, w tym m.in. wystawiając w dniu 16 lutego 2007 r. orzeczenie lekarskie o nr [...]/2007 dotyczące J.P.. Za wyżej opisany ciąg przestępstw, zakwalifikowany z art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., R.L. wymierzono karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na dwuletni okres próby, karę grzywny w wysokości 50 stawek dziennych przy ustaleniu wysokości jednej stawki na kwotę 20 zł, a nadto orzeczono wobec niego przepadek równowartości korzyści majątkowych osiągniętych z przestępstw w kwocie 1 850 zł.

Na skutek niedostrzeżenia powyższych prawomocnych rozstrzygnięć, sąd pierwszej instancji ponownie skazał R.R. za opisane wyżej przestępstwa, w ten sposób, że w punktach I. 23 i 83 części dyspozytywnej wyroku uznał go za

winnego popełnienia tych czynów, zakwalifikowanych jako występki z art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., a następnie w punkcie I. in fine części dyspozytywnej wyroku wymierzył mu za ciąg przestępstw z art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., który współtworzyły m.in. ww. występki, karę 200 stawek dziennych grzywny, przyjmując, że jedna stawka dzienna jest równa kwocie 40 złotych. Ponadto, na mocy art. 45 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 01 lipca 2015 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k., w punkcie II. części dyspozytywnej wyroku sąd orzekł wobec oskarżonego R.R. przepadek na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej osiągniętej z popełnionych przestępstw w kwocie 4.200 złotych.

W świetle powyższych uwag nie może zatem budzić wątpliwości, że wyrok Sądu Rejonowego zapadł z rażącą obrazą przepisu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., który nakazuje nie wszczynać postępowania, a wszczęte umorzyć, jeżeli postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone. Powyższe uchybienie stanowiło przy tym wadę zaliczaną, z mocy art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., do bezwzględnych przyczyn odwoławczych, które sąd drugiej instancji, zgodnie z treścią art. 439 § 1 k.p.k. in principio w zw. z art. 433 § 1 k.p.k., winien był dostrzec i uwzględnić z urzędu. Sąd Okręgowy w toku kontroli odwoławczej powyższego uchybienia jednak nie zauważył, przez co wskazaną wadliwość zaabsorbował także na grunt swojego judykatu.

W tym stanie rzeczy generalna zasadność podniesionego w kasacji zarzutu nie może budzić wątpliwości, choć niewątpliwie skarżący nietrafnie podniósł, iż sąd ad quem dopuścił się także obrazy art. 440 k.p.k. Ciążący na sądzie odwoławczym obowiązek analizowania z urzędu, czy zaskarżone orzeczenie nie zostało dotknięte jedną z bezwzględnych przyczyn odwoławczych, wynika bowiem wprost z treści art. 439 § 1 k.p.k. Odwoływanie się w tej sytuacji w kasacji także do przepisu art. 440 k.p.k. było zatem chybione.

Sąd Najwyższy nie podzielił również stanowiska skarżącego co do konsekwencji, jakie winno wywołać uznanie nadzwyczajnego środka zaskarżenia za zasadny. Skarżący domagał się bowiem uchylenia wyroku sądu odwoławczego i poprzedzającego go wyroku sądu I instancji w całości i przekazania sprawy

Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. W ocenie Sądu Najwyższego brak było podstaw do wydania wnioskowanego rozstrzygnięcia.

Pamiętać bowiem należy, że skazania za poszczególne z przestępstw składających się na ciąg przestępstw mają odrębny byt, a tym co je łączy z pozostałymi przestępstwami tworzącymi przedmiotową konstrukcję prawną jest specyficzny układ czasowo - sytuacyjny, w jakim zostały popełnione, który umożliwia orzeczenie za nie jednej kary. Ciąg przestępstw stanowi zatem odmianę rzeczywistego zbiegu przestępstw, wprowadzając wyjątek od zasady wymierzania kary za każde z przestępstw z osobna, a następnie na ich podstawie kary łącznej. Oparcie instytucji ciągu przestępstw na zasadzie odrębnego wartościowania każdego z czynów składających się na ciąg powoduje także, że przesłanka *rei iudicatae* musi być oceniana w stosunku do każdego z tych czynów z osobna, a stwierdzenie jej zaistnienia w stosunku do jednego z czynów, nie wyklucza możliwości pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej za inne czyny, które są spięte klamrą ciągłości.

Okoliczność, że określone przestępstwo zostaje wyeliminowane z ciągu przestępstw musi być natomiast uznana za mogącą mieć wpływ na rozstrzygnięcie o karze lub innym środku reakcji karnej, które zostały za ów ciąg orzeczone. Ostateczny kształt sankcji karnej, w tym oczywiście jej rodzaj i wysokość, wyznaczają bowiem skazania za wszystkie przestępstwa składające się na tę konstrukcję.

Powyższe rozważania prowadzą do konkluzji, że w zaistniałym układzie procesowym Sąd Najwyższy zobowiązany był uchylić zaskarżony wyrok sądu odwoławczego w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcia zawarte w punkcie I. 23 i 83 części dyspozytywnej wyroku Sądu Rejonowego w N. oraz w odpowiadającym temu uchyleniu zakresie wyrok sądu pierwszej instancji i w tej części, na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. i art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., postępowanie umorzyć, bez wzruszania jednak rozstrzygnięć skazujących R.R. za pozostałe przestępstwa przypisane mu w punkcie I. orzeczenia sądu *a quo*. W związku z tym orzeczeniem (pkt 1 sentencji wyroku Sądu Najwyższego) kosztami sądowymi obciążono Skarb Państwa.

Sąd Najwyższy zobowiązany był ponadto uchylić wyrok sądu odwoławczego w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcie o karze zawarte w punkcie I. części dyspozytywnej wyroku Sądu Rejonowego w N., a także w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcie o środku karnym przepadku równowartości osiągniętej z przestępstw korzyści majątkowej, o zaliczeniu na poczet kary okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie, o kosztach procesu (punkt II, III i VI części dyspozytywnej wyroku sądu meriti). W tym też zakresie Sąd Najwyższy przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w N. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Skoro bowiem postępowanie karne, co do dwóch czynów przyjętych za podstawę pierwotnie ukształtowanego ciągu przestępstw, za które orzeczono ww. karę grzywny i przepadek zostało umorzone, zaistniała konieczność ponownego rozstrzygnięcia w postępowaniu odwoławczym w tych kwestiach oraz ponownego orzeczenia o kosztach procesu (pkt 2 sentencji wyroku Sądu Najwyższego).